

T.C.

YARGITAY

İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME GENEL KURULU

E. 2018/4

K. 2020/2

T. 16.10.2020

• NİSPİ KARAR VE İLAM HARCINA TABİ BİR DAVADA DAVA AÇILIRKEN YATIRILAN MAKTU KARAR VE İLAM HARCININ YETERLİ OLUP OLMADIĞI BÖYLE BİR DAVANIN KISMI DAVA OLARAK AÇILMASI VE ISLAH YAPILMAK SURETİYLE DAVA DEĞERİNİN ARTTIRILMASI HÂLİNDE ISLAH EDİLEN MİKTAR İÇİN NİSPİ KARAR VE İLAM HARCININ TAMAMLANMASININ GEREKİP GEREKMEDİĞİ (İçtihatların Birleştirilmesine Karar Verilebilmesi İçin İçtihat Aykırılığına Konu Kararların Devamlılık Arz Etmesinin Gerekmesi ve Yargıtayın Özel Dairelerinin Yerleşmiş Kararlarına Aykırılık Teşkil Eden Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun Sadece Bir Kararının Bulunması ve Henüz İstikrar Kazanmamış Olması Karşısında İçtihatların Birleştirilmesine Yer Olmadığına Karar Verildiği)

• NİSPİ KARAR VE İLAM HARCINA TABİ BİR DAVANIN BELİRSİZ ALACAK DAVASI OLARAK AÇILMASI HÂLİNDE ALACAĞIN SONRADAN BELİRLENEN MİKTARI İÇİN NİSPİ KARAR VE İLAM HARCININ TAMAMLANMASININ GEREKİP GEREKMEDİĞİ (İçtihatların Birleştirilmesine Karar Verilebilmesi İçin İçtihat Aykırılığına Konu Kararların Devamlılık Arz Etmesinin Gerekmesi ve Yargıtayın Özel Dairelerinin Yerleşmiş Kararlarına Aykırılık Teşkil Eden Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun Sadece Bir Kararının Bulunması ve Henüz İstikrar Kazanmamış Olması Karşısında İçtihatların Birleştirilmesine Yer Olmadığına Karar Verildiği)

492/m.32

ÖZET : Davalı tarafın harçtan muaf olduğu nispi karar ve ilam harcına tabi bir davada, dava açılırken yatırılan maktu karar ve ilam harcının yeterli olup olmadığı, böyle bir davanın kısmî dava olarak açılması ve ıslah yapılmak suretiyle dava değerinin arttırılması hâlinde, ıslah edilen miktar için nispi karar ve ilam harcının tamamlanmasının gerekip gerekmediği ayrıca; bu tür bir davanın belirsiz alacak davası olarak açılması hâlinde, alacağın sonradan belirlenen miktarı için nispi karar ve ilam harcının tamamlanmasının gerekip gerekmediği konusunda içtihatların birleştirilmesi talep edilmiş ise de; içtihatların birleştirilmesine karar verilebilmesi için, içtihat aykırılığına konu kararların devamlılık arz etmesinin gerekmesi ve Yargıtay'ın Özel Dairelerinin yerleşmiş kararlarına aykırılık teşkil eden Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun sadece 03.11.2010 tarihli ve 2010/10-550 E., 2020/561 K. sayılı kararının bulunması ve henüz istikrar kazanmamış olması karşısında, içtihatların birleştirilmesine yer olmadığı sonucuna varılmıştır.

I. GİRİŞ

A. İÇTİHATLARI BİRLEŞTİRME KONUSUNDAKİ BAŞVURU

Av. Taylan Dinçer ve Av. Hayriye Özlem Dinçer tarafından sunulan 08.11.2017 havale tarihli dilekçe ile, davalı tarafın harçtan muaf olduğu nispi karar ve ilam harcına tabi olan davalarda, davacının yatırması gereken peşin karar ve ilam harcının miktar ve niteliğine ilişkin olarak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından geçmişte verilen karar ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve Yargıtay hukuk daireleri tarafından verilen kararlar arasında meydana gelen içtihat aykırılığının içtihadı birleştirme yolu ile giderilmesi talep edilmiştir.

B. YARGITAY BİRİNCİ BAŞKANLIK KURULUNUN KARARI VE İÇTİHADİ BİRLEŞTİRMENİN KONUSU

Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun 04.10.2018 tarihli ve 282 sayılı kararı ile "Davalı tarafın harçtan muaf olduğu nispi karar ve ilam harcına tabi olan davalarda, davacının yatırması gereken peşin karar ve ilam harcının miktar ve niteliği konusunda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararları ile 20. Hukuk Dairesi kararları arasında görüş aykırılığı bulunduğu ve farklı uygulamaların sürdürüldüğü sonucuna varıldığından; aykırılığın İctihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunca giderilmesi gerektiğine" karar verilmiştir.

Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun 24.12.2019 tarihli ve 409 sayılı kararı ile içtihadı birleştirmenin konusu Yargıtay İctihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında "Davalı tarafın harçtan muaf olduğu nispi karar ve ilam harcına tabi bir davada, dava açılırken yatırılan maktu karar ve ilam harcının yeterli olup olmadığı, böyle bir davanın kısmî dava olarak açılması ve ıslah yapılmak suretiyle dava değerinin artırılması hâlinde, ıslah edilen miktar için nispi karar ve ilam harcının tamamlanmasının gerekip gerekmediği ayrıca; bu tür bir davanın belirsiz alacak davası olarak açılması hâlinde, alacağın sonradan belirlenen miktarı için nispi karar ve ilam harcının tamamlanmasının gerekip gerekmediği" olarak değiştirilmesine oy birliği ile karar verilmiştir.

C. GÖRÜŞ AYKIRILIĞININ GİDERİLMESİ İSTEMİNE KONU KARARLAR

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 03.11.2010 tarihli 2010/10-550 E., 2010/561 K.; 04.12.2013 tarihli ve 2013/21-445 E., 2013/1625 K. sayılı kararları ile Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 26.01.2016 tarihli ve 2015/14883 E., 2016/1001 K.; 23.02.2016 tarihli ve 2015/15672 E., 2016/2123 K.; 06.04.2017 tarihli ve 2016/8533 E., 2017/2918 K. sayılı kararları.

D. GÖRÜŞ AYKIRILIĞININ GİDERİLMESİ İSTEMİNE KONU YARGITAY HUKUK GENEL KURULUNUN VE YARGITAY 20. HUKUK DAİRESİNİN GÖRÜŞLERİNİN ÖZETLERİ

1. Yirminci Hukuk Dairesinin Görüşü: Davacının kendisi harçtan muaf olmadıkça, dava açarken başvuru harcı ile birlikte maktu harcı veya dava nispi harca tabi ise dava dilekçesinde gösterdiği değer üzerinden hesaplanacak nispi karar ve ilam harcının 1/4'ünü peşin ödemesi, peşin harç ödenmeden dava açılmış ise, Harçlar Kanunu'nun 30. maddesi hükmü uyarınca yalnızca o celse için yargılamaya devam edilmesi ve davacı tarafa peşin harcı ödemesi için kesin süre verilmesi, verilen süre içinde harç yatırılmadığı takdirde dava dosyasının işlemde kaldırılması gerektiği, Dairece verilen 26.01.2016 tarihli ve 2015/14883 E., 2016/1001 K.; 23.02.2016 tarihli ve 2015/15672 E., 2016/2123 K.; 06.04.2017 tarihli ve 2016/8533 E., 2017/2918 K. sayılı kararlarda davaların kısmî dava olarak açıldığı, daha sonra ıslah ile değerlerinin yükseltildiği, davalı taraf harçtan muaf olsa bile ıslah ile dava değerinin artırılması hâlinde, artırılan dava değeri üzerinden bakiye nispi karar ve ilam harcının alınması gerektiği, bakiye nispi karar ve ilam harcının ödenmemesi hâlinde müteakip işlemlerin yapılmasına olanak bulunmadığının kabul edildiği, sözü edilen bozma kararlarının Harçlar Kanunu hükümlerine ve Yargıtay uygulamalarına uygun olduğu gibi hâlen de aynı uygulamanın Dairece sürdürüldüğü, bir daire kararı ile Hukuk Genel Kurulu veya diğer daire kararları arasında içtihat uyumsuzluğu bulunduğu söz edilebilmesi ve içtihatların birleştirilmesinin istenebilmesi için öncelikle aralarında içtihat aykırılığı bulunduğu öne sürülen kararların, aynı konuya ilişkin olması, kesinleşmesi ve uzun süre aynı şekilde uygulanarak istikrar kazanmış olmasının gerektiği, somut olayda Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca bir kez arızı olarak verildiği anlaşılan istikrar kazanmayan karar gerekçe gösterilerek içtihadın birleştirilmesi istenildiğinden içtihatların birleştirilmesi yoluna gidilmesine gerek bulunmadığı yönünde görüş verilmiştir.

2. Hukuk Genel Kurulunun Görüşü: Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin karar ve ilam harcının (ıslah harcı), belirlenen dava değerine göre tamamlanması gerektiğine ilişkin 26.01.2016 tarihli ve 2015/14883 E., 2016/1001 K.; 23.02.2016 tarihli ve 2015/15672 E., 2016/2123 K.; 12.12.2016 tarihli ve 2015/16214 E., 2016/12014 K.; 06.04.2017 tarihli ve 2016/8533 E., 2017/2918 K. sayılı kararları ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun, davalının harçtan muaf olduğu gözetildiğinde, dava açılırken davacı tarafından yatırılan maktu harç, her hâlükârda Harçlar Kanunu'nun 28. maddesi uyarınca dava sonunda alınması gereken karar ve ilam haremim tamamlanmasıyla, ikmalî gereken harç bulunmadığı gibi; sonuçta hükmedilecek bakiye karar ve ilam harcı da bulunmadığına ilişkin 03.11.2010 tarihli 2010/10-550 E., 2010/561 K. arasında farklılığın mevcut olduğu; ayrıca Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 03.11.2010 tarihli 2010/10-550 E., 2010/561 K. sayılı kararı ile karar ve ilam haremim (ıslah harcı) belirlenen dava değerine göre tamamlanması gerektiğine ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 04.12.2013 tarihli ve 2013/21-445 E., 2013/1625 K. sayılı kararları arasında da farklılık görüldüğünden içtihatların birleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

II. ÖN SORUN

İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, Yargıtay Birinci Başkanlığınca belirlenen konuyu görüşmek üzere 16.10.2020 tarihinde toplanmış, raportör üye Ramazan Tunç tarafından hazırlanan rapor okunduktan sonra işin esasına geçilmeden önce, içtihatların birleştirilmesine karar verilebilmesi için, içtihat aykırılığına konu kararların devamlılık arz etmesinin gerekmesi ve Yargıtayın Özel Dairelerinin yerleşmiş kararlarına aykırılık teşkil eden Hukuk Genel Kurulunun sadece 03,11.2010 tarihli ve 2010/10-

550 E., 2010/561 K. sayılı kararının bulunması karşısında, içtihatların birleştirilmesine yer olup olmadığı ön sorun olarak tartışılmıştır.

III. GEREKÇE

Ön sorunun çözümü için içtihadı birleştirme kararlarının özelliklerine değinmekte yarar bulunmaktadır.

Yargıtay içtihatları birleştirme kararları (İBK) kaynağım, Yargıtay Kanunu'nun 45, maddesinden almaktadır. Sadece Türk Hukukuna özgü olan ve ilk defa 834 sayılı Mahkeme-i Temyiz Kanununda yapılan değişikliklerle, temyiz daireleri kararları arasında yeni kanunların uygulanması dolayısıyla çıkabilecek ihtilâfları çözmek üzere tevhide içtihat/içtihat birleştirme müessesesi kabul edilmiş ve sonraki değişikliklerde de hep muhafaza edilmiştir (Bilge, N.: Yargıtay Kurullarında Gelişme ve Reform, AÜHFĐ, s. 311, yönelik BMM Zabıt Ceridesi 1926, sıra: 150).

İBK kararları kesin olup aleyhine yargı yoluna başvurulamaz (Yargıtay K. m. 16/ son). Diğer yargı mercilerini bağlar (Yargıtay K. m. 45/5).

İçtihadı birleştirme kararları nitelik olarak, diğer yargı kararlarının üzerinde ve tüm yargı organlarını bağlayan özelliği itibariyle, yargısal kararlardan çok, yasama işlevine yakın ve bir kural koyucu işlem niteliğindedir (Gözler, K.: Hukuka Giriş, s. 341).

İBK, somut bir dava veya uyuşmazlıkla ilgili olmayıp, İBK ile aynı tür uyuşmazlıkların tümü için geçerli soyut ve genel nitelikte kurallar konulmalıdır. Zira, İBK'nın temel amacı hukukta birliği ve bütünlüğü sağlamaktır. Öte yandan İBK konularıyla sınırlı, gerekçeleriyle açıklayıcı ve sonuçları itibariyle bağlayıcı nitelikte kararlardır (YHGK, 20.02.1963 T. 4/71-21).

İçtihadı birleştirme kararı alındığı andan itibaren uygulanmaya başlayacağı gibi geçmişe yürümeyeceği başka bir deyişle kesinleşmiş kararları etkilemeyeceği açıktır.

Ayrıca içtihatları birleştirme kararlarının alınmasının ön koşulu, Yargıtay Daireleri ve Hukuk Genel Kurulunun belli bir konuya ilişkin görüş ve kabullerinin kararlı ve sürekli biçimde içtihatlarını ortaya koymaları ve bu yönün uygulamada kesinlik kazanmasıdır. Bir başka anlatımla içtihatların birleştirilmesine konu Yargıtay Özel Daireleri ve Hukuk Genel Kurulu kararlarında istikrar kazanan bir uygulama bulunması gerekmektedir. Dolayısıyla Yargıtay Özel Dairelerince ve Hukuk Genel Kurulunca salt somut uyuşmazlığa ilişkin verilen ve istikrar kazanmayan farklı kararların varlığı içtihatların

birleştirilmesine gerekçe olamayacaktır.

İçtihadı birleştirme kararlarının niteliği belirtildikten sonra tespit edilen ön sorunun değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Bu kapsamda içtihat farklılığı olduğu belirtilen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve 20. Hukuk Dairesinin kararları incelendiğinde, Hukuk Genel Kurulunun 03.11.2010 tarihli ve 2010/10-550 E., 2010/561 K. sayılı kararında, davalısı harçtan muaf olan davalarda, davanın davacı lehine sonuçlanması hâlinde, mahkemece peşin alman karar ve ilam harcının davacıya iade edileceği ve bu durumda davacının harç ödeme yükümlülüğünün bulunmayacağı, davanın kısmen veya tamamen reddi hâlinde ise, alınması gereken karar ve ilam harcının maktu red harcından daha fazla olamayacağı, bu nedenle, Harçlar Kanunu'nun 28. maddesi uyarınca, "karar ve ilam harçlarının dörtte biri peşin, geri kalanı kararın verilmesinden itibaren iki ay içinde ödenir" hükmü uyarınca sonuçta burada alınması gereken harç maktu olup, nispi olmadığından alınacak peşin harç miktarının da en fazla maktu harç miktarı kadar olabileceği, aksine bir yaklaşımla, davanın niteliği gereği nispi harca tabi davalardan olduğu gerekçesiyle, davacıyı yargılamanın başında yukarıda sözü edilen madde hükmüne aykırı olarak yargılamanın sonunda yükümlü tutulacağı harç miktarından daha fazla harcı yatırmakla yükümlü tutmanın ve yatırması hâlinde dava sonunda alınması gereken maktu karar ve ilam harcını bu miktardan mahsup ederek bakiyesinin istek hâlinde davacıya iadesine karar vermenin ya da bu miktar yatırılmadığı takdirde dosyanın işlem den kaldırılmasına hükmetmenin, Harçlar Kanunu'nun 28. maddesinin lafzı ve ruhu ile çelişeceği gibi Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının da ihlali niteliğinde olacağı belirtmek suretiyle davalı tarafın harçtan muaf olduğu nispi karar ve ilam harcına tabi bir davada, dava açılırken yatırılan maktu karar ve ilam harcının yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

Hukuk Genel Kurulunun 04.12.2013 tarihli ve 2013/21-445 E., 2013/1625 K. sayılı kararında ise, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun "Nispi harçlarda ödeme zamanı" başlığını taşıyan 28/1. maddesinin (a) bendinde nispi harçlarda karar ve ilam harcının ödeme zamanının düzenlendiği, ilgili bendin "Karar ve ilam harçlarının dörtte biri peşin, geri kalanı kararın verilmesinden itibaren iki ay içinde ödenir" hükmünü taşıdığı, Harçlar Kanunu'nun 32. maddesinin birinci cümlesinde "Yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe müteakip işlemler yapılmaz" düzenlemesinin yer aldığı, bu hükmün, itiraz yoluyla Anayasaya aykırılığının, yerel mahkemelerce ileri sürülmesi üzerine, Anayasa Mahkemesinin 17.03.2010 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2009/27 E., 2010/9 K. sayılı kararı ile, 492 sayılı Kanun'un 32. maddesinin birinci cümlesinin Anayasaya aykırı olmadığına ve itirazın (iptal isteminin) reddine karar verildiği, Harçlar Kanunu'nun 32. maddesi hükmünce, yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe müteakip işlemler yapılamayacağından, ıslah edilen miktar yönünden bakiye nispi karar ve ilam harcı ödenmeksizin sonraki işlemlerin yapılmasına olanak bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Yargıtay 20. Hukuk Dairesinin 26.01.2016 tarihli ve 2015/14883 E., 2016/1001 K.; 23.02.2016 tarihli ve

2015/15672 E, 2016/2123 K. ve 06.04.2017 tarihli ve 2016/8533 E., 2017/2918 K. sayılı kararlarında, tapu sicilinin yanlış tutulması nedeniyle uğranılan zararın 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesi uyarınca tazmini istemine ilişkin davaların nispi harca tâbi olduğu, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 32. maddesinin birinci cümlesinde "Yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe müteakip işlemler yapılmaz." hükmüne yer verildiği, Harçlar Kanunu'nda, harç alınması veya tamamlanmasının tarafların isteğine bırakılmadığı, değinilen yönün mahkemece kendiliğinden (resen) gözetilmesinin hükme bağlandığı ve yargı işlemlerinden alınacak harçlar ödenmedikçe müteakip işlemlerin yapılamayacağı vurgulandığı, yargılama aşamasında taraflardan her birinin, yapmış olduğu usûl işlemlerini kısmen veya tamamen ıslah edebileceği, kural olarak ıslah işlemi harca tabi bir işlem olup ıslah edilen husus, değer artırımını ise nispi tarifeye göre, değilse maktu harç yatırılması gerektiği, nispi karar ve ilâm harcına tabi davalarda davalı taraf harçtan muaf olsa dahi ıslah ile dava değerinin artırılması hâlinde artan dava değeri üzerinden karar ve ilâm harcının tamamlanması (ıslah harcı) gerektiği belirtilmiştir.

İçtihadı birleştirmeye konu uyumsuzluk yukarıda belirtilen şekilde gerçekleşmekle birlikte önemle belirtilmelidir ki; davalı tarafın harçtan muaf olduğu nispi karar ve ilam harcına tabi bir davada, dava açılırken yatırılan maktu karar ve ilam harcının yeterli olduğu konusunda Hukuk Genel Kurulunun 03.11.2010 tarihli ve 2010/10-550 E., 2010/561 K. sayılı kararı dışında başkaca bir kararın bulunmadığı ve Hukuk Genel Kurulunca ya da Yargıtay Özel Dairelerince istikrar kazanmış uygulama hâlini almadığı, içtihatların birleştirilmesinin ön koşulunun, Yargıtay daireleri ve Hukuk Genel Kurulunun belli bir konuya ilişkin görüş ve kabullerinin kararlı ve sürekli biçimde içtihatlarını ortaya koymaları ve bu yönün uygulamada kesinlik kazanmasının olduğu, mevcut içtihadı birleştirme konusunun bu özellikleri taşımadığı anlaşılmaktadır.

Yukarıda yapılan tüm açıklamalar ışığında "Davalı tarafın harçtan muaf olduğu nispi karar ve ilam harcına tabi bir davada, dava açılırken yatırılan maktu karar ve ilam harcının yeterli olup olmadığı, böyle bir davanın kısmî dava olarak açılması ve ıslah yapılmak suretiyle dava değerinin arttırılması hâlinde, ıslah edilen miktar için nispi karar ve ilam harcının tamamlanmasının gerekip gerekmediği ayrıca; bu tür bir davanın belirsiz alacak davası olarak açılması hâlinde, alacağın sonradan belirlenen miktarı için nispi karar ve ilam harcının tamamlanmasının gerekip gerekmediği" konusunda içtihatların birleştirilmesi talep edilmiş ise de; içtihatların birleştirilmesine karar verilebilmesi için, içtihat aykırılığına konu kararların devamlılık arz etmesinin gerekmesi ve Yargıtayın Özel Dairelerinin yerleşmiş kararlarına aykırılık teşkil eden Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun sadece 03.11.2010 tarihli ve 2010/10-550 E., 2020/561 K. sayılı kararının bulunması ve henüz istikrar kazanmamış olması karşısında, içtihatların birleştirilmesine yer olmadığı sonucuna varılmıştır.

SONUÇ : İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunda ön sorun hakkında yapılan görüşmeler sonunda, "Davalı tarafın harçtan muaf olduğu nispi karar ve ilam harcına tabi bir davada, dava açılırken yatırılan maktu karar ve ilam harcının yeterli olup olmadığı, böyle bir davanın kısmî dava olarak açılması ve ıslah yapılmak suretiyle dava değerinin arttırılması hâlinde, ıslah edilen miktar için nispi karar ve ilam harcının tamamlanmasının gerekip gerekmediği ayrıca; bu tür bir davanın belirsiz alacak davası olarak

açılması hâlinde, alacağın sonradan belirlenen miktarı için nispi karar ve ilam haremın tamamlanmasının gerekıp gerekmediği" konusunda içtihatların birleştirilmesi talep edilmiş ise de, içtihatların birleştirilmesine karar verilebilmesi için, içtihat aykırılığına konu kararların devamlılık arz etmesinin gerekmesi ve Yargıtayın Özel Dairelerinin yerleşmiş kararlarına aykırılık teşkil eden Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun sadece 03.11.2010 tarihli ve 2010/10-550 E., 2020/561 K. sayılı kararının bulunması ve henüz istikrar kazanmamış olması karşısında, içtihatların birleştirilmesine yer olmadığına 16.10.2020 tarihinde birinci görüşmede oy birliği ile karar verilmiştir.